

10.2.2012

Dnr 2789/4/10

Beslutsfattare: Justitieombudsman Petri Jääskeläinen

Föredragande: Äldre justitieombudsmannasekreterare Mikko Sarja

RÄTTSHJÄLPSBYRÅ FÖRFOR I STRID MED SPRÅKLAGEN

1 KLAGOMÅLET

Klaganden har 17.8.2010 skickat ett brev samt bilagor till justitieombudsmannen för kännedom och åtgärder. Ärendet gäller förfarandet av Esbo rättshjälpsbyrås rättshjälpssekreterare. Klaganden hade sänt ett brev om rättshjälp till rättshjälpsbyrån. Rättshjälpssekreteraren hade emellertid skickat brevet tillbaka efter att ha skrivit på det: "Saiskos suomeksi". Klaganden hade i sin tur sänt rättshjälpssekreteraren ett brev där han bl.a. hade bett henne följa språklagens bestämmelser.

- - -

3 AVGÖRANDE

3.1 Handlingarnas centrala innehåll

Rättshjälpssekreteraren hade mottagit ett brev om rättshjälp och börjat utreda ärendet. Sekreteraren som behärskar svenska hade varit sjukledig. Rättshjälpssekreterarens avsikt hade varit att handlägga ärendet så snabbt som möjligt, och därför hade hon bett att få ansökan på finska. Enligt rättshjälpssekreteraren hade sekreteraren vid den aktuella advokatbyrån sagt att det var möjligt och bett att ansökan skulle sändas tillbaka till henne per fax. Därefter hade rättshjälpssekreteraren fått av klaganden ett brev där man hade meddelat sin negativa ståndpunkt till begäran. Enligt rättshjälpsbyråns yttrande hade avsikten varit att handlägga ärendet utan dröjsmål. I sig hade det inte handlat om en språkfråga, utan närmast någon form av missförstånd. Man hade försökt ge snabb betjäning även då den svenskspråkiga sekreteraren hade varit sjukledig.

Klaganden har i sitt bemötande konstaterat bl.a. att om ett ärende är brådskande, så underlättas behandlingen inte av att tjänstemannen ifråga kräver att handlingen översätts till finska av sökanden. Det åligger rättshjälpsbyråns ledning att se till att medborgarna får samma behandling oberoende av vilket språk de använder. Att bortförklara saken med att det föreligger "någon form av missförstånd" är direkt fel då den ifråga varande sekreteraren knappast kan ha missuppfattat att handlingen var skriven på svenska.

3.2 Rättsregler

Enligt *grundlagens* 6 § 1 mom. är alla lika inför lagen och enligt 2 mom. får ingen utan godtagbart

skäl särbehandlas till exempel på grund av språk. Enligt 17 § 1 mom. är Finlands nationalspråk finska och svenska. Vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk ska enligt 2 mom. tryggas genom lag. Det allmänna ska enligt 22 § se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Enligt *språklagens* 2 § 1 mom. är syftet med denna lag att trygga den i grundlagen tillförsäkrade rätten för var och en att hos domstolar och andra myndigheter använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska. Målet är enligt 2 mom. att vars och ens rätt till rättvis rättegång och god förvaltning garanteras oberoende av språket samt att individens språkliga rättigheter förverkligas utan att han eller hon särskilt behöver begära det.

I språklagens 10 § stadgar man om individens språkliga rättigheter hos myndigheterna. I kontakter med statliga myndigheter och tvåspråkiga kommunala myndigheter har var och en enligt 1 mom. rätt att använda finska eller svenska. Enligt regeringens proposition ska myndigheten i sin verksamhet se till att en enskild person har faktiska möjligheter att välja vilket språk han eller hon vill använda och att han eller hon endast av fri vilja avstår från rätten att använda sitt språk eller det valda språket (RP 92/2002 rd, s. 75–77).

Som handläggningsspråk i förvaltningsärenden används enligt språklagens 12 § 1 mom. hos tvåspråkiga myndigheter partens språk. Har parterna olika språk eller vet man inte när saken väcks vilka samtliga parter är, skall myndigheten med beaktande av parternas rätt och fördel bestämma vilket språk som skall användas. I regeringens proposition konstateras det att när myndigheterna med beaktande av parternas rätt och fördel fattar beslut om handläggningsspråket skall de lägga vikt endast vid parternas språk och inte biträdenas eller ombudens språk. Ett biträde eller ombud är inte part och hans eller hennes språk är således inte avgörande när beslut om handläggningsspråket i ett förvaltningsärende fattas (RP 92/2002 rd, s. 80).

Domar, beslut och andra handlingar som myndigheten utfärdar bl.a. i förvaltningsärenden skrivs enligt språklagens 19 § 1 mom. på handläggningsspråket.

I språklagens 23 § stadgar man om myndigheternas skyldighet att förverkliga de språkliga rättigheterna. Myndigheterna ska enligt 1 mom. i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken. En tvåspråkig myndighet ska enligt 2 mom. betjäna allmänheten på finska och svenska. Myndigheten ska både i sin service och i annan verksamhet utåt visa att den använder båda språken.

Kvaliteten på den service som ges får enligt regeringens proposition inte vara beroende av om mottagaren använder finska eller svenska. Målet är att den enskilde inte ska behöva kräva att hans eller hennes språkliga rättigheter tillgodoses. Myndigheten ska vid behov fråga en person vilket språk han eller hon önskar använda. En myndighet får således inte heller be någon använda ett annat språk än det som personen själv önskar använda. För att denna serviceprincip ska kunna genomföras i praktiken måste myndigheterna se till att deras anställda har tillräckliga språkkunskaper (RP 92/2002 rd, s. 91–92).

3.3

Ställningstagande

För det första konstaterar jag att Esbo rättshjälpsbyrå är en tvåspråkig myndighet, enligt befolkningsregistret är huvudmannens modersmål svenska, ansökningen om rättshjälp/meddelandet

om ändrade förhållanden som hade sänts till rättshjälpsbyrån var avfattet på svenska, rättshjälpssekreteraren hade bett att få ansökningen på finska, sökanden hade nekat att göra så och Esbo rättshjälpsbyrån hade fattat rättshjälpsbeslutet på svenska.

En myndighet ska självant förverkliga de språkliga rättigheterna så att ingen särskilt behöver kräva dessa rättigheter. En myndighet får inte heller be någon använda ett annat språk än det som personen själv har använt. Myndigheten ska i sin verksamhet således se till att en enskild person har faktiska möjligheter att välja vilket språk han eller hon vill använda och att han eller hon endast av fri vilja avstår från rätten att använda sitt språk eller det valda språket.

Jag anser att rättshjälpssekreterarens förfarande har stridit mot språklagen eftersom hon i ett ärende vars behandlingsspråk var svenska hade begärt kunden att använda finska. Detta hade i sin tur lett till det att kunden hade – i strid mot språklagens huvudprinciper – varit tvungen att särskilt kräva svenskspråkig service. Ett sådant förfarande är även ägnat att i strid med språklagen ge intrycket att man på den tvåspråkiga rättshjälpsbyrån hoppas att kunden i första hand ska använda finska. Det är även mycket problematiskt och bekymrande om en tvåspråkig myndighets verksamhet skapar ett sådant intryck att ärendet behandlas snabbare om man använder finska i stället för svenska.

Med stöd av det som konstateras ovan anser jag att de grundläggande språkliga rättigheterna inte blev vederbörligt beaktade i det aktuella fallet.

4

ÅTGÄRDER

Jag meddelar rättshjälpssekreteraren min uppfattning att hennes förfarande stred mot språklagen.

Samtidigt uppmärksammar jag för framtiden rättshjälpsbyrån på de synpunkter som jag ovan framför på förverkligandet av de språkliga rättigheterna. Jag betonar också att det är rättshjälpsbyråns lednings skyldighet att se till att verksamheten planeras och förverkligas på ett sådant sätt att individens språkliga rättigheter tillgodoses.

I detta syfte sänder jag rättshjälpssekreteraren och ledande offentligt rättsbiträde en kopia av mitt beslut och ber den sist nämnda meddela mig senast 30.3.2012 vilka åtgärder beslutet har föranlett.